

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.6

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Андрєєва В.Г., к.е.н.

Київський національний торговельно-економічний університет

Сосновська О.О., к.е.н.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті уточнено поняття реального сектора економіки та визначені види економічної діяльності, що належать до нього. Проведено аналіз основних показників ефективності функціонування підприємств реального сектора економіки України в сучасних умовах поєднання фінансово-економічної та банківської кризи, а саме: структури та динаміки ВВП, рентабельності операційної діяльності, фінансових результатів до оподаткування, кількості підприємств, що отримали прибуток, фінансової незалежності, зносу основних засобів. Визначені причини неефективності функціонування вітчизняних підприємств. До зовнішніх причин належать несприятлива кон'юнктура на зовнішніх ринках, зниження внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, розрив міжрегіональних зв'язків, скорочення державного фінансування, звуження кредитної активності, девальвація національної валюти тощо. Внутрішніми причинами кризи є падіння виробництва, що обумовлено інерцією сформованої структури виробництва, його технологічною відсталістю, фізичним зносом основних засобів, що призвело до збитковості майже всіх видів економічної діяльності та зменшення питомої ваги власного капіталу підприємств реального сектору економіки. Авторами зроблений висновок, що в сучасних умовах потрібна розробка негайних антикризових заходів, спрямованих на усунення як внутрішніх, так і зовнішніх загроз ефективного функціонування підприємств реального сектору економіки, які повинні здійснюватися як на рівні самих суб'єктів господарювання, так і на державному рівні.

Ключові слова: реальний сектор економіки, ефективність, ВВП, фінансові результати, рентабельність, фінансова незалежність, знос основних засобів, криза, антикризові заходи.

UDC 336.6

ENTERPRISES' KEY PERFORMANCE INDICATORS ANALYSIS OF REAL ECONOMY IN UKRAINE

Andryeyeva V., PhD in Economics

Kyiv National University of Trade and Economics

Sosnovskaya O., PhD in Economics

Kyiv University named after Borys Grinchenko

The article has clarified the concept of real economy and certain economic activities belonging to it. Key performance indicators of enterprises are analyzed concerning

functioning in the real sector of Ukrainian economy in modern conditions of financial, economic and banking crisis combination; these indicators are: structure and dynamics of GDP; operating profitability; financial results before taxes; number of companies having received income; financial independence, depreciation. The causes of domestic enterprises inefficiency are identified. The external factors are as follows: unfavorable situation on foreign markets, decreasing of domestic consumption and investment demand, interregional relations gap, reducing of public funding and credit activity, national currency devaluation. Internal reason of crisis is production declining, due to inertia of existing production structure, its technological backwardness and physical depreciation of fixed assets. Internal factor has become the reason of losses in a lot of economic activities and reducing the equity share of real economy enterprises. The authors have concluded that in modern conditions urgent crisis measures are necessary. These measures should be directed on internal and external threats of effective enterprises functioning in real economy and they should be applied at the level of business entities and at the state level as well.

Keywords: real economy, efficiency, GDP, financial results, profitability, financial independence, depreciation, crisis, crisis measures.

Актуальність проблеми. Реальний сектор економіки є невід'ємною частиною сучасних економічних систем, відіграючи ключову роль у досягненні стійкого розвитку та росту економіки, інноваційно-технологічного прогресу, а також соціального благополуччя країн. У зв'язку із цим високий рівень добробуту населення прямо залежить від ефективності функціонування реального сектора економіки, спрямованого на задоволення матеріальних потреб суспільства та наповнення бюджету. Але в сучасних умовах економіки України кожне підприємство, особливо реального сектору, здійснюючи господарську діяльність, вимушене на своєму шляху боротися з кризами, долати труднощі, перешкоди політичного, фінансового, організаційного, техніко-технологічного характеру.

Аналіз останніх наукових досліджень. Аналізу й оцінці ефективності діяльності підприємств присвячені наукові роботи як вітчизняних, так і зарубіжних авторів: І. О. Бланка, А.М. Поддєрьогіна, С.Ф. Покропивного, І.М. Зеліско, В.В. Ковальова, Б. Райзберга, Р. Фатхутдинова, М. Мескона, А. Шеремета та інших. Разом з тим, актуальним є питання проведення аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності саме суб'єктів реального сектора, який відіграє головну роль в забезпеченні стійкого розвитку економіки та соціального добробуту держави.

Метою роботи є проведення аналізу ефективності функціонування підприємств реального сектора економіки України для визначення шляхів їх виходу із сучасної кризи.

Викладення основного матеріалу дослідження. Важливість реального сектору економіки обумовлена його комплексною роллю у вирішенні системних завдань економічної та соціальної стабільності України в цілому, так як на його долю припадає більша частина створюваного ВВП і ВНП. Але якщо поглянути на інституціонально-правові підходи до визначення поняття реального сектору економіки, то в чинному законодавстві України відсутні як базові закони, так і інші нормативно-правові акти, де визначається його сутність, чітко ідентифікуються суб'єкти цього сектору економіки, галузі чи види економічної діяльності. Тому на сьогоднішній день серед вчених відсутня єдина точка зору щодо визначення даного поняття, яка враховувала б всю його багатогранність.

Так, в економічній літературі реальний сектор економіки здебільшого ототожнюють з нефінансовим сектором в традиційному його розумінні та трактують як сукупність галузей економіки, що виробляють матеріальні та нематеріальні товари і послуги, за винятком фінансово-кредитних і біржових операцій, які відносяться до фінансового сектора економіки [1,2,3,4].

Ряд вчених - економістів ототожнюють реальний сектор економіки тільки з матеріальним виробництвом [5,6].

Заслуговує на увагу поділ реального сектору економіки на сектори: 1) матеріального виробництва (промисловість; сільське господарство, мисливство, лісове господарство), 2) торговельних послуг (будівництво; діяльність транспорту та зв'язку; торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльність готелів та ресторанів), 3) індивідуальних (споживчих) послуг (операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг, та надання послуг підприємствам; освіта; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту) [7]. Треба відзначити, що автором виділяється окремо сектор торговельних послуг, які частково можуть відноситися як до матеріальних або виробничих послуг (будівництво, транспорт і зв'язок), так і до нематеріальних або

невиробничих послуг (торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів, засобів особистого вжитку, діяльність готелів та ресторанів).

Зазначимо, що на законодавчому рівні до матеріального виробництва належать як сама сфера виробництва, так і сфера, пов'язана з обігом вироблених матеріальних благ. Так, стаття 261 Господарського Кодексу України передбачає, що до сфери матеріального виробництва належать галузі, які визначаються видами діяльності, що створюють, відновлюють або знаходять матеріальні блага (продукцію, енергію, природні ресурси), а також продовжують виробництво у сфері обігу (реалізації) шляхом переміщення, зберігання, сортування, пакування продукції чи інших видів діяльності [8]. Усі інші види діяльності у своїй сукупності становлять сферу нематеріального виробництва (невиробничу сферу).

Перелік галузей матеріального та нематеріального виробництва містив Загальний Класифікатор «Галузі народного господарства України» (ЗКГНГУ), який втратив чинність [9]. Зараз основним показником стратифікації статистичної інформації при організації суцільних та вибірових обстежень є код виду економічної діяльності суб'єкта (КВЕД) [10]. Ця класифікація базується на стандартній міжнародній класифікації видів діяльності Європейського Союзу. У зв'язку з цим у КВЕД вміщено додатково таблиці відповідності кодів двох класифікаторів - ЗКГНГ та КВЕД. Тобто відповідно до наведених класифікаторів, к матеріальному виробництву можна віднести наступні види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство; промисловість; будівництво; оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність; тимчасове розміщування й організацію харчування; інформацію та телекомунікацію; операції з нерухомим майном. Все інші види економічної діяльності відносяться відповідно до невикористаної сфери.

Що стосується реального сектору економіки, то слід відзначити, що у аналітичній доповіді до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» у підрозділі «Реальний сектор економіки України: способи подолання наслідків зовнішньої агресії та системної кризи» в аналізі стану реального сектору економіки та визначенні пріоритетів його розвитку розглядаються такі види економічної діяльності, як промисловість,

сільське господарство, будівництво та транспорт і зв'язок [11]. Аналогічний підхід спостерігався й у 2013 та у 2012 роках.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження сутності вищенаведених понять та запобігання їх дублювання під реальним сектором економіки доцільно розуміти частину сфери матеріального виробництва, яка створює значну долю ВВП, вносить вагомий вклад в доходну частину бюджету держави, складає основу економічної системи більшості країн світу. Тобто реальний сектор економіки включає наступні види економічної діяльності: промисловість; сільське господарство; будівництво та транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність.

Головним показником розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і нематеріального виробництва, є валовий внутрішній продукт (табл. 1).

Таблиця 1. - Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах підприємств реального сектора економіки у 2010–2014 роках (млн. грн)

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	80 385	106 555	109 785	128 738	160 516
Промисловість	244 167	286 843	305 688	295 253	310 874
Будівництво	35 366	39 575	39 049	36 902	34 979
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	83 027	103 179	98 859	104 483	109 136
ВВП створений підприємствами реального сектора економіки	442 945	536 152	553 381	565 376	615 505
ВВП створений підприємствами України в цілому	1079 346	1299 991	1404 669	1465 198	1566 728
ВВП створений підприємствами реального сектора економіки (%)	41,0	41,2	39,4	38,6	39,3

Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Тобто ВВП у фактичних цінах, створений підприємствами реального сектора економіки за 2012 - 2014 роки, мав тенденцію к незначному зростанню в межах 0,2%-0,9% на відміну від 21,0% у 2011 році. Темп зростання ВВП у фактичних цінах, який був створений підприємствами України в цілому, на протязі всього періоду, що розглядався, був вище: від 4,3% до 8,0%, а у 2011 році - 20,4%. Крім того, треба зазначити недостатню частку ВВП, що створений підприємствами реального сектора економіки, яка в середньому складає 40%.

Схематично динаміку ВВП підприємств реального сектора економіки у розрізі видів економічної діяльності наведено на рис. 1.

*Рис. 1. Структура та динаміка ВВП у фактичних цінах підприємств реального сектору економіки у 2010–2014 роках, млн. грн.
Складено за матеріалами Державної служби статистики України [12]*

Таким чином, можна відзначити позитивну тенденцію к росту ВВП у фактичних цінах на протязі всього періоду, що досліджується, підприємствами сільського, лісового та рибного господарства. У будівництві, починаючи з 2012 року спостерігалось падіння ВВП на 4%-5% щорічно, також відбулося скорочення створення ВВП підприємствами промисловості: у 2013 році на 10435 млн. грн. або на 3,5%, підприємствами транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності у 2012 році - на 4320 млн. грн. або на 4,4%.

Що стосується структури ВВП, то найбільша частка традиційно припадає на промисловість – 36%-40% та сільське, лісове та рибне господарство – 14%-19%. Але, незважаючи на зростання номінального ВВП, створеного підприємствами України в цілому, на 101530 млн. грн. або на 6,9%, реальний ВВП знизився за підсумками 2014 р. на 201605 млн. грн. або на 6,8% на відміну від нульової динаміки ВВП у 2013 році (табл. 2).

Таким чином, за офіційними даними у 2014 році відбулося погіршення показників усіх видів економічної діяльності підприємств реального сектору економіки за винятком тільки сільського, лісового та

рибного господарства – зростання обсягу ВВП на 2,9%. Найбільше зниження припадало на будівництво - 19,9% та промисловість – 11,6%.

Таблиця 2. - Зміна обсягу ВВП підприємств реального сектора економіки (відсотків до попереднього року, у постійних цінах 2010 року)

Види економічної діяльності	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	19,4	-0,4	13,0	2,9
Промисловість	5,2	-6,2	-5,5	-11,6
Будівництво	-1,3	-10,1	-11,6	-19,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	12,8	-6,3	0,4	-6,6
ВВП створений підприємствами України в цілому	5,5	0,2	0,0	-6,8

Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Ефективність функціонування підприємств реального сектора економіки визначається показниками рентабельності їх операційної діяльності (табл.3).

Таблиця 3. - Рентабельність операційної діяльності підприємств реального сектора економіки України у 2010–2014 роках (в %)

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	22,9	23,2	21,7	11,3	20,6
Промисловість	3,5	4,7	3,4	3,0	1,6
Будівництво	-1,5	0,2	-0,1	0,0	5,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5,6	6,1	5,4	3,5	-1,7
Усього підприємствами реального сектору економіки	4,6	5,6	4,7	3,5	3,4
Усього підприємствами України	4,0	5,9	5,0	3,9	-4,1

Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Таким чином, на протязі усього періоду, що розглядається, рентабельність операційної діяльності підприємств реального сектора економіки України має негативну тенденцію до зниження, так у 2014 році на 1 грн. витрат операційної діяльності припадає 3 копійки прибутку від операційної діяльності. Але даний показник, розрахований для всіх підприємств України за останній рік, був взагалі від'ємним, що обумовлено значними отриманими збитками підприємствами невиробничої сфери (окрім освіти). Слід відзначити, що найбільш рентабельним за весь період, що аналізується, є сільське, лісове та рибне господарство (11,3%-23,2%), а найбільш нерентабельним у 2014 р. – транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність - (-1,7%).

З урахуванням здійснення інвестиційної та фінансової діяльності результати вітчизняних підприємств до оподаткування наведено у таблиці 4.

Таблиця 4. Фінансові результати підприємств реального сектора економіки до оподаткування у 2010–2014 роках (млн. грн)

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	17291,8	25565,9	26992,7	15147,3	21677,4
Промисловість	31221,1	58662,3	21353,4	13698,3	-166414,0
Будівництво	-4418,2	-3845,8	-71,1	-5126,6	-27288,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5058,9	8741,4	7524,9	834,3	-19703,9
Усього підприємства реального сектора економіки	49153,6	89123,8	55799,9	24553,3	-191728,9
Усього підприємства України в цілому	58334,0	122210,0	277938,5	29283,2	-523587,0
% реального сектора	84,26	72,93	65,95	83,85	36,62

Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Так, за результатами 2010-2013 років діяльність підприємств реального сектора економіки України була прибутковою: найбільший прибуток до оподаткування був отриманий у 2011 році – 89123,8 млн. грн., а починаючи з 2012 року цей показник мав негативну тенденцію до щорічного різкого зменшення та отримання колосальних збитків у 2014 році (-191728,9 млн. грн. або 36,62% всіх збитків, отриманих підприємствами України). Тобто за результатами діяльності у 2014 році прибутковим було тільки сільське, лісове та рибне господарство, по всім іншим видам економічної діяльності був отриманий збиток.

Треба відзначити, що збитковість діяльності підприємств реального сектора економіки України багато в чому спричинена різким ростом інших витрат, а саме втратами від неопераційних курсових різниць внаслідок знецінення національної грошової одиниці. Так, якщо у 2013 році інші витрати склали 6,2% загальних витрат підприємств реального сектора економіки, то в 2014 році – вже 10,9%, а перевищення інших витрат над іншими доходами склало 1,46 та 3,14 разів відповідно у 2013 та 2014 роках.

З наведених у таблиці 5 даних видно, що відсоток підприємств України, які одержали прибуток у 2014 році складає 66,3%, що на 0,4% більше, ніж у 2013 році.

Таблиця 5. Кількість підприємств реального сектора економіки України, які одержали прибуток у 2010–2014 роках (в % до загальної кількості підприємств)

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	69,5	83,0	78,3	79,9	84,2
Промисловість	58,7	62,6	62,4	63,3	63,3
Будівництво	55,3	60,5	60,5	62,3	62,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	54,6	63,4	61,8	63,1	62,7
Усього підприємствами України	59,0	65,1	64,5	65,9	66,3

Складено за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Тобто, не зважаючи на збільшення кількості прибуткових підприємств, отримання збитку у 2014 році пов'язано з отриманням

значних збитків великими підприємствами. Наприклад, збитки великих і середніх підприємств України до оподаткування без врахування банків і бюджетних установ, за 2014 рік склали 389,1 млрд. грн. проти 36,4 млрд. грн. прибутку на рік раніше. Крім того, банківська система України за підсумками 2014 року отримала майже 53 млрд. грн. збитків, у тому числі 52 українські банки зі 163 фінансових установ, що працювали на початок цього року, завершили рік зі збитками [13].

Збитковість підприємств реального сектору економіки спричинило і їх незадовільну фінансову стійкість (табл. 6).

Таблиця 6. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) підприємств реального сектору економіки України у 2010–2014 роках

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	0,551	0,549	0,542	0,507	0,420
Промисловість	0,399	0,394	0,415	0,411	0,288
Будівництво	0,196	0,190	0,173	0,110	0,012
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,576	0,568	0,525	0,508	0,410
Усього підприємствами реального сектору економіки	0,325	0,324	0,325	0,322	0,207
Усього підприємствами України	0,381	0,379	0,372	0,350	0,247

Розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Так, коефіцієнт автономії підприємств реального сектору економіки, при нормативному значенні на рівні 0,5, знижується з роками та на кінець 2014 року становить 0,207, що свідчить про посилення залежності від позикового капіталу і, відповідно, підвищенні ризику вкладення капіталу в підприємства реального сектору, оскільки більша частина майна даних суб'єктів сформована за рахунок позикових коштів, що свідчить про небезпеку їх перспективної платоспроможності. Найкращий показник у 2014 році спостерігається у сільському, лісовому та рибному господарстві: 42% джерел фінансування займає власний капітал, а найгірший – у будівництві - тільки 1,2%, що пов'язано з дуже високою часткою непогашених банківських кредитів та значним зростанням кредиторської заборгованості.

Однією з причин сучасної економічної кризи є незадовільна інвестиційна активність, основним індикатором якої є критичне перевищення коефіцієнту зносу основних засобів підприємств України (табл. 7).

Так, знос основних засобів підприємств реального сектору економіки має постійну негативну тенденцію до збільшення за усіма видами економічної діяльності та у 2014 році склав 90,7%, що на 7,2% більше ніж знос основних засобів підприємств України в цілому (при критичному значенні 0,5), тобто говорить про їх крайнє незадовільний технічний стан.

Таблиця 7. Знос основних засобів підприємств реального сектора економіки України у 2010–2014 роках (%)

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	40,8	32,6	34,6	35,8	38,8
Промисловість	63	56,8	57,3	56,9	60,3
Будівництво	50,1	58,8	55,1	51,9	54,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	94,4	95,6	96,0	96,7	97,9
Усього підприємствами реального сектору економіки	85,5	86,6	86,1	86,8	90,7
Усього підприємствами України	74,9	75,9	76,7	77,3	83,5

Складено та розраховано за матеріалами Державної служби статистики України [12]

Катастрофічна ситуація спостерігається у транспорті, складському господарстві, поштової та кур'єрської діяльності – майже 98%, а найкраща ситуація – у сільському, лісовому та рибному господарстві – 38,8%. Треба відзначити, що спрацьовані (застарілі) основні засоби зумовлюють і необхідність застосування застарілих технологічних процесів, що призводить до неконкурентоспроможності продукції підприємств реального сектора економіки. Перш за все, така тенденція викликана нездатністю підприємств ефективно формувати стабільний капітал за рахунок отриманого прибутку, тобто здійснювати капітальні інвестиції, що в результаті призводить до зменшення питомої ваги їх необоротних активів. В свою чергу, критичність показників зношування основних засобів має безпосереднє відношення до незадовільного обсягу інвестицій у реальний сектор.

Тобто економіка України перебуває в складній економічній ситуації, яка зберегла тенденції до погіршення у 2015 році внаслідок перебування в стадії глибокої кризи, причини якої носять як внутрішні, так і зовнішні походження. Так, економічну активність підприємств реального сектора економіки України упродовж 2014 року стримували несприятлива кон'юнктура на зовнішніх ринках та їх втрата у Російській Федерації, зниження внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, розрив міжрегіональних зв'язків, скорочення державного фінансування, звуження кредитної активності, девальвація національної валюти тощо. Події на сході України призвели до зупинки значної кількості металургійних, хімічних, машинобудівних підприємств та вугільних шахт у цьому регіоні, на які традиційно припадало 20–25% українського експорту [14]. Водночас рекордний урожай зернових культур та лібералізація умов доступу українських товарів на ринки Європейського Союзу мали позитивний вплив на економіку країни. До внутрішніх причин кризи належать: падіння виробництва продукції (товарів, робіт,

послуг), що окрім зовнішніх факторів, обумовлено також інерцією сформованої структури виробництва, його технологічною відсталістю, фізичним зносом основних засобів, що призвело до збитковості всіх видів економічної діяльності (окрім сільського, лісового та рибного господарства) та зменшення питомої ваги власного капіталу підприємств реального сектору економіки.

Висновки. Таким чином, безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз потребує розробки негайних антикризових заходів, спрямованих на усунення загроз ефективного функціонування підприємств реального сектору економіки, які повинні здійснюватися як на рівні самих суб'єктів господарювання, так і на державному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Colin A. Glossary of financial English: 800 financial terms and expressions taken from the British and American Press / A. Colin. – Longman, 1982. - 128 p.
2. Parry T. Reuters Financial Glossary / T. Parry. - Reuters Ltd, 2003. - 240 p.
3. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 495 с.
4. Семенов А. Ю. Взаємодія банківського і реального секторів економіки України: основні тенденції / А. Ю. Семенов // Финансы, учет, банки. – 2010. – № 181. – С. 182.
5. Mascull B. Business Vocabulary in Use / B. Mascull. – Cambridge University Press, 2010. – 176 p.
6. Шабалин А. Н. Инвестиционное проектирование / А. Н. Шабалин. – М.: МФПА, 2004. – 139 с.
7. Юрків Н.Я. Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення: монографія/ Н.Я. Юрків. – Львів: ПАІС, 2012. – 400 с.
8. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Загальний Класифікатор «Галузі народного господарства України» N 21 від 24.01.94р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/big/text771/pg1.htm>.

10. Методологічні основи та пояснення до позицій національного класифікатора ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності»: Наказ Державного комітету статистики України N 396 від 23.12.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN72642.html.
11. Аналітична доповідь до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/POSLANNYA-2015_giper_new.pdf.
12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
13. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764>.
14. Фінансовий портал Минфин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/?2013>.